

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS

MENŲ FAKULTETAS

DAILĖS KATEDRA

Dailės (specializacija: tapyba) magistrantūros studentė

Jonė Šlepetytė

VAIKYSTĖS KALEIDOSKOPAS

CHILDHOOD KALEIDOSCOPE

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas:

Prof. R. Garbačiauskas

Recenzentas:

Doc. V. Zarėka

Šiauliai, 2012

Baigiamojo darbo santrauka

Šio baigiamojo darbo objektas yra „Vaikystės kaleidoskopas“. Paveikslai tapyti 2011m. Šiaulių Universitete menų fakultete. Tai šešių abstrakčių paveikslų ciklas - „Vaikystės kaleidoskopas“, 140x160 cm, drobė/aliejus. Tapybos darbų kolekcija atlikta tradicine tapybos technika, tačiau turi abstraktų charakterį. Tapybos kolekcija išsiskiria drąsiais tapybiniais sprendimais. Tapydama šiuos darbus, tarsi įprasminau savo vaikystės prisiminimų būseną: vaizdai kinta, mirga arba visai išnyksta kaip ir kaleidoskope.

Summary of the diploma work

The object of this graduation work is “Childhood kaleidoscope” – the pictures painted in 2011 at Šiauliai University’s Department of Arts. It is a cycle of six abstract paintings entitled “Childhood kaleidoscope”, 140x160 cm, canvas/oil. The collection of pictorial works has been rendered in traditional painting technique; however, it has abstract character. The painting collection is distinguished by brave pictorial solutions. While painting these works I tried to give a sense to the state of my childhood memories: the images vary, flicker or completely disappear like in a kaleidoscope.

TURINYS

	Psl.
ĮVADAS	4
I. Teoriniai dailės kūrinių kolekcijos pagrindai	7
Mano vaikystės prisiminimai	
Pasakos...	8
Iliustracijos	9
Kūrybiškumas	10
Šiuolaikinio meno problemos	11
Abstraktusis ekspresionizmas. Lietuvos abstrakcija XX a. antra pusė. Išeivijos dailė	13
Aštuntojo – dešimtojo dešimtmečio tapybos kryptys Lietuvoje. Neoekspresionizmas	16
Kiti dailininkai- mano kūrybos įkvėpėjai	17
II. Dailės kūrinių kolekcijos analizė	21
1. Medžiagos, kurias naudojai eskizams ir diplominiam darbui	
2. Temos paieškos	
III. Baigiamojo darbo kolekcijos analizė	28
1. Vaikiški siužetai	
2. Baigiamojo darbo tapyba	
IŠVADOS	36
LITERATŪROS IR INFORMACINIŲ ŠALTINIŲ SARAŠAS	37
PRIEDAI BAIGIAMŲJŲ TAPYBOS DARBŲ FOTOGRAFIJOS	40

IVADAS

Menas, anot Kandinskio, tai išorinė vidinės būtinybės būseną.

Menas šiuolaikinį žmogų lydi visą gyvenimą – nuo pat gimimo iki mirties. Meno kūriniai atspindi visuomenės kultūros lygį. Asmens meno suvokimas nusako jo išprusimą, išsilavinimą, meninį skonį. Kad suvoktume šiuolaikinį meną, turime susipažinti su meno istorija, skaityti knygas apie menininkus – žmones, kūrėjus nuostabius paveikslus, skulptūras, architektūros paminklus, kurie mus supa, stebina ir žavi iki pat šių dienų. Labai svarbus žmogaus požiūris į meną. Noras - sukurti, stebinti žiūrovą, išsiskirti iš kitų. Kūryboje nepaisoma jokių taisyklių, tradicijų, kritikos, siekiama originalumo. Taip pat svarbi kuriančio žmogaus individualybė – menininko fantazija, išivaizduojamas pasaulis.

Magistro darbo temą „Vaikystės kaleidoskopas“ pasirinkau neatsitiktinai – nueitas ilgas ieškojimų kelias. Nuo bakalauro darbo įvyko asmeninis tapybinis lūžis – svarbiausias mano nuomone požiūrio pakeitimas į šiuolaikinę tapybą.

Eskizavau, lankiau aparodas, dalyvavau parodose, projektuose, susidariau tam tikrą nuomonę, požiūrį į šiuolaikinę tapybą, jos conceptualumą. Supratau, kad svarbiausia yra idėja, požiūris į tam tikrus įvykius ir reiškinius. Norėjau save ir kitus nustebinti, padrąsinti, mesti sau iššūkį ir sukurti kažką naujo ir originalaus. Taip gimė nauja tema.

Kaleidoskopo istorija

Daugumai iš mūsų teko vaikystėje pridėjus akį prie kaleidoskopo stebėti besikeičiančius ornamentus. Ne vienam kilo klausimas: kaip gi sudarytas tas magiškas vamzdis, kas ten vyksta ir kaip atsiranda tie pasakiški vaizdai? Šie ir daugybė kitų klausimų taip ir liko neatsakyti, o regėti vaizdai dulka prisiminimuose, kaip neatskleista mįslė iš praeities, sukelia sentimentalias spalvotas mintis. Tikriausiai kiekvienas iš mūsų dabar norėtų pasukioti tą stebuklingą vamzdelį. Manoma, kad pirmasis kaleidoskopą sukūrė David'as Brewster'as 1816 metais Anglijoje. Žodynai pateikia daugybę mokslinių kaleidoskopo apibrėžimų, bet ar mums jų reikia? Juk dauguma mūsų pasakytų: kaleidoskopas – daiktas, labiausiai primenantis vaikystę. Žiūronas, kurį sukinėjant, keičiasi įvairiausi spalvoti vaizdai. Valandų valandas galėjai idėmiai tyrinėti tas magiškas spalvų mozaikas, skaičiuoti besikeičiančias figurėles ir laukti, kol jos pasikartos...

Darbo objektas:

Tai šešių abstrakčių paveikslų ciklas- „Vaikystės kaleidoskopas“, 140x160 cm, drobė/aliejus ir keli eskizai.

Darbe nagrinėjama problema:

Savo prisiminimų, vidinio pasaulio, emocijų, patirties perkėlimas į tapybos darbus.

Kaip turėtų atrodyti vaikiškų vaizdinių vizualizacija? Noriu pateikti savitą požiūrį į vaikiškus siužetus: stilizuoti, abstraktūs, ekspresyvūs paviršiai taip pat gali atrodyti naujai ir įdomiai.

Darbo aktualumas:

Tapybos darbų kolekcija atlikta tradicine tapybos technika, tačiau turi abstraktų charakterį. Tapybos kolekcija išsiskiria drąsiais tapybiniais sprendimais. Man, kaip tapytojui, tema patraukli ir aktuali. Jos dėka tikėjauisi atskleisti savo vaikystės prisiminimų puslapius, abstrakčios tapybos priemonėmis sukurti savo estetikos erdvę.

Darbo tikslas: tema: „Vaikystės kaleidoskopas“. Tikslas nutapyti ir aprašyti šešias abstrakcijas pasirinkta tema.

Uždaviniai:

- Įvardinti kiekvienam paveikslui pavadinimą.
- Savo tapytus darbus palyginti su analogiškais dailininkų darbais.
- Parengti magistro darbo aprašą pagal visus reikalavimus.

Hipotezės:

„Kiekviename žmoguje yra vaikas, kuris nori žaisti.“ F. Nyčė

„Pažvelk į praeitį - prisimink vaikystę.“

Magistro darbo bazė

1. Metodologija

Magistro darbo tema "Vaikystės kaleidoskopas". Tapybos darbų kolekciją sudaro šeši abstraktūs paveikslai. Paveikslai tapyti ant drobės aliejiniais dažais, formatai 140 x 160 cm. Pradėjus tapyti neiški buvo koncepcija. Tapydama nusprendžiau neatsisakyti abstrakčios tapymo manieros, bet iškilo problema, kaip paveikslus padaryti pagal tam tikrą tapymo kodą, kad kiekvienas jų turėtų savo idėją. Foną palikau abstraktų, o ant viršaus formavau piešinius, ir tarsi automatiškai ranka vedžiojo vaikiškus siužetus ir piešinius – *katinas ir žuvis*. Nutapius pirmuosius darbus tarsi ėmė ryškėti vaikiško piešinio vaizdas, mano galva, tai jau pradžia mano darbų kolekcijos sprendimui. Susiformavo pavadinimas *Vaikystės kaleidoskopas*. Tapydama šiuos darbus, tarsi įprasminau savo vaikystės prisiminimų būseną: vaizdai kinta, mirga arba visai išnyksta kaip ir kaleidoskope.

Didelę įtaką mano kūrybai daro ekspresionizmo, abstrakčiojo ekspresionizmo, neoekspresionistų lietuvių ir užsienio tapytojų darbai. Kaip sektiną pavyzdį pasirinkau Juozo Bagdono, Prano Vesčiūno, Prano Lapės, Rūtos Katiliūtės, Dalios Kasčiūnaitės, Aušra Barzdukaitės-Vaitkūnienės (senosios kartos menininku), jų kūryba artima mano meno sampratai ir šiuolaikinio dailininko Lino Cicėno darbus. Aušros Barzdukaitės-Vaitkūnienės, Lino Cicėno darbai šiek tiek primena mano baigiamojo darbo tapymo temas, stilių, išraiškos priemones.

Įkvėpimo ieškojau ir kituose šaltiniuose: internete, vaikiškose knygelėse, kartais žiūrėjau animacinius filmukus. Didelį poveikį mano tapybai padarė ir vaikiškos pasakos, žaislai.

2. Metodika

Magistro darbe nagrinėjama mokslinės literatūros ir šaltinių analizavimo, interpretavimo, sintezavimo metodika. Tapybinius sprendimus dariau ilgai, pradėjau nuo eskizų tapymo: drobė ir aliejiniai dažai.

Baigiamajam darbui pasirinkau drobę. Tapybos darbai atlikti naudojant abstrakčią tapybos techniką. Pradėjus tapyti paveikslų kolekciją, pamažu susiformavo pagrindinė tema.

3. Strategija

3.1 Temos pasirinkimas.

3.2 Analogų paieškos.

3.3 Eskizavimas ir fotografavimas.

3.4 Tinkamo paveikslų formato suradimas.

3.5 Kolekcijos paveikslų tapymas ir fotografavimas.

3.6 Paruošimas eksponavimui.

3.7 Kūrybinis paveikslų kolekcijos aprašas.

4. Rezultatų naujumas

Tapydama naujus paveikslus stengiausi abstrakciją sujungti su realiais piešiniais. Kolekcijai būdingas abstraktus tapymo stilius su atpažįstamais realiais elementais. Jie gali žiūrovui kažką priminti, sukelti skirtingas asociacijas, jausmus, vaizdus. Kolekcijos tapymo stilių stipriai veikė mano asmeniniai išgyvenimai ir jausmai.

5. Teorinis darbo reikšmingumas

Darbe nagrinėjama XX - XXI a. lietuvių ir užsienio dailininkų abstrakcionistų, ekspresionistų, neoekspresionistų kūryba, dariusi įtaką mano ieškojimams, įkvėpusi sukurti tokią kolekciją.

Aprašomi mano kūrybinės kolekcijos vaizdai, pateikiamos kai kurios mano mintys darbo tema. Manau, tai gali būti įdomu žiūrovams, šiaip kūrybos žmonėms.

6. Praktinis darbo reikšmingumas

Darbų kolekcija yra savita ir unikali. Esu patenkinta gautais vaizdais. Kolekciją galima eksponuoti vaikų lankomose erdvėse, galerijose. Vaikus šie paveikslai turėtų pradžiuginti. Paveikslai galėtų būti išskirtiniai akcentai arba detalės.

I. Teoriniai dailės kūrinių kolekcijos pagrindai

Mano vaikystės prisiminimai

Kiekvienam vaikystės prisiminimai kelia vis kitokias asociacijas. Man tai yra šviesus atspindys, idealios vaikystės fonas, man ji buvo nepakartojama. Darbuose tarsi įkūniu savo vaikystės grožį ir prasmę. Tai nerūpestingas laikas, kuomet rūpi tik žaidimai, saldainiai ir kuo daugiau būti lauke su draugais, o kur dar vasaros pas močiutę kaime, vaikiški kaprizai. Kaip smagu kartais būdavo pakvailioti ir neklausyti tėvų, daryti taip, kaip tik šauna į galvą. Kiekvienas žmogus savo vaikišką periodą išgyvena savaip. Aš savo vaikystę apibrėžiu kaip nerūpestingą plaukiojimą savo svajonių pasaulyje – “svajuko dramblionės”, kaip sakoma juokaujant. Tai vaikiškas laukimo metas – švenčių, dovanų, staigmenų, svajonių išsipildymo. Vaikystė man asocijuojasi su laukimu, džiugesiu, nerūpestingumu.

Mano vaikystė buvo šviesi: augau mylima tėvų ir senelių. Gimus broliui, mano džiugesys šiek tiek atslūgo, grįžo balto pavydo pavidalu, pati nė nesuvokdama, norėdavau jo atsikratyti, sakydavau mamai: „imk tą Diomą iš lovos ir dėk ant pečiaus“, arba pati jį versdavau iš lopšio.

Paaugus broliui aš „pakurstydavau“ jį krėsti eibes, atsirasdavo laužiukai kambaryje ant palangės, apsvilę plaukai, sakydavau: “nebijok nieko neatsitiks”, būdama vyresnė, aš jausdavausi pranašesnė.

Vaikiškas kiemas buvo neišsemiamų žaidimų erdvė, ten nuo ryto iki vakaro virdavo tikras gyvenimas, pareidavome namo tik pavalgyti ir miegoti. Kiekvieną dieną su draugais sugalvodavome kažką naujo.

Kalėdų senelis kaime paskambindavo dideliu varpu ir sakydavo: “ieškokite dovanų lauke”. Dažniausiai rasdavome gėrybes po gyvomis eglaitėmis, mums vaikams, tai buvo kažkas tokio neįtikimo, stebuklingo.

Apibendrinus savo vaikystės prisiminimus, jos neįsivaizdavau be kaimo, kuriame prabėgdavo visos mūsų vasaros: karvių, kiaulių, vežimų su arkliais. Iš visų gyvūnų aš išskirdavau kates, aš joms skirdavau didžiausią dėmesį. Iki dabar myliu šiuos gyvūnus. Kolekcionuodavau knygas, paveikslėlius ir viską kas su šiais gyvūnais susiję. Šalia kačių išskirčiau dar vieną savo hobį anuomet – tai piešimas. Pirmieji piešiniai, tai jausmai, kuriuos galėjau anuomet išgyventi. Tai tik maži akimirku trupinėliai, labiausiai išlikę mano atmintyje. Jie man spindi tarsi šviesa mažo kaleidoskopo langelyje.

Vaikystė – be galo svarbus žmogaus gyvenimo laikotarpis, ne ruošimasis būsimajam gyvenimui, o tikras, šviesus, savitas, nepakartojamas gyvenimas. Ir nuo to, kaip praėjo vaikystė, kas vedė už rankos vaikystės metais, kas iš aplinkinio pasaulio įėjo į protą ir širdį – nuo to labiausiai priklauso, koku žmogumi tapsi.

Didelę reikšmę mano vaikystės prisiminimams ir patiems baigiamiesiems darbams turėjo ir pasakos; iš kai kurių pasakų aš ėmiau siužetus darbams.

Pasakos...

Kitokia pasakų reikšmė. Pasakos dažniausiai baigiasi laimingai, atsirado ir posakių: „Gyvenimas kaip pasaka“ (nuostabus gyvenimas), „Čia kaip pasakoje“ (nerealus, nuostabus, neįtikėtinas).

Pasakos – tai vaistai.<...>Jos turi gydomųjų galių, neversdamos mūsų daryti, būti, veikti - užtenka jų tik klausyti. Pasakose yra priemonių, padedančių pataisyti arba atkurti bet kokią prarastą sielos spyruoklę. Pasakos sukelia liūdesį, jaudulį, užuojautą, iškelia klausimų ir verčia ko nors siekti. Pasakose yra pamokymų, padedančių mums brautis per gyvenimo sunkumus ». (Pasakų tyrėja Klarisa Estes).

K.G. Jungas sakė, kad mūsų realybė ir yra fantazija. Jis tvirtino, kad matome ne realybę, bet joje atsispindinčias savo nuostatas, kompleksus, idealus, troškimus, principus, baimes, nerimą ir norus. Jeigu mes norime džiaugsmo, o dažniausiai galvojame apie tai, kaip sunku gyventi, kaip daug pykčio, nepasitenkinimo, nedėkingumo aplinkui, kaip trūksta pinigų, meilės arba ramybės. Ką gausime? Žinoma, gausime ne džiaugsmą, o tai, apie ką taip atkakliai mąstome – džiaugsmo ir laimės stoką, nerimą, liūdesį. Todėl gilindamiesi į savo vidinį pasaulį, keisdami savo vidinius vaizdus, mes keičiame realybę.

Žinoma, kiekvienam amžiui sava pasaka, savas gyvenimo būdas, savos problemos, jų sprendimo būdai, savi siužetai, dekoracijos... Bet, kaip sako Pasakų terapijos instituto direktorė *T.D. Zinkevič*, akivaizdu viena: pasaka – tai kalba, kuria galima bendrauti su žmogaus siela. Tai mokymas, nes pasakose saugoma informacija apie tai, kaip žmonės ieško, bendrauja, išgyvena bendražmogiškas vertybes: meilę, tikėjimą, tiesą, bendradarbiavimą, savivertę. <http://www.permanuvejas.lt/Pasakudirbtuvessuaugusiems/>, žiūrėta 2011 12 31

Iliustracijos

Iliustracijos – dažniausiai pirma skaitytojo pažintis su daile, ji ne tik formuoja estetinį santykį sau pasauliu, ugdo jo estetinius jausmus, skonį, kūrybiškumą, moko suvokti ir vertinti dailę. Kiekvieno meno kūrinio funkcionavimas, estetiškas efektyvumas priklauso ne tik nuo meno kūrinio ypatybių, bet ir nuo suvokėjo, jo patyrimo, vaizduotės, kūrybiškumo meninio išprusimo. (*DAILĖTYRA straipsnių rinkinys, antra knyga, leidykla „Vaga“ 1987, psl. 241*)

Vaikų knygų rašytojas, iliustratorius Kęstutis Kasparavičius

Pasak *Gintarės Šovaitės*, Kęstutis Kasparavičius save vadina pirmiausia dailininku, o vėliau – rašytoju. Jo darbai pasižymėjo subtilių spalvų akvarele, tikslu piešiniu, meistriškai perteiktomis detalėmis, išradinga kompozicija, iš kitų išskiria –humoru ir elegancija iliustracijose. Pavyzdžiui, pasakų personažai aprenkti elegantiškais drabužiais, o tai kelia šypsena skaitytojui ir žiūrovui: kaip katė gali būti papuošta kaip karalienė? Jis itin puikiai sintetina eleganciją su humoro „prieskoniais“. Nuo pat pradžių K. Kasparavičius suformavo savo nekintantį stilių – precizišką, kūrybiškai panaudotą realistinį piešinį.

<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-12-10-gintare-sovaite-per-kestucio-kasparaviciaus-matyimo-prizme/73456/print>, žiūrėta 2011 12 27

Kūrybiškumas

„Kūrybiškos asmenybės esmė - meilė tam, ką ji daro“ (J. P. Torrance).

A. Maslow labiau akcentuoja improvizaciją ir įkvėpimą, o ne užbaigtą darbą ar pasiektą rezultatą. Remdamasis kūrybos proceso asmenybės psichologinės analizės duomenimis, jis skiria tris kūrybiškumo rūšis - pirminį, antrinį ir integruojantį.

Pirminis kūrybiškumas - tai įkvėpimo fazė, kuri turi būti atskirta nuo kruopštaus darbo ir idėjos įgyvendinimo. Kūrybiškumas pasireiškia be jokių pastangų kaip spontaniška vientisos asmenybės išraiška.

Antrinis kūrybiškumas - tai intensyvus, nuolatinis ir sunkus darbas, įgūdžių tobulinimas bei medžiagos kaupimas. Kartais tai trunka pusę gyvenimo, kol pasiekiami norimi įvairių sričių rezultatai - kuriant namus, tiltus, automobilius, atliekant mokslinius eksperimentus. Daugelis žmonių, patyrę nušvitimo akimirkas, žino, kad toks praregėjimas retai apsilanko antrąsyk. Taigi be užsispyrimo, sunkaus darbo ir kantrybės šedevrai nesukuriami.

Integruojantis kūrybiškumas apima pirminį ir antrinį. Iš jo kyla žymiausi meno, filosofijos ir mokslo darbai.

Manoma, kad kūrybiškumas yra susijęs ne tiek su vienu ar kitais asmenybės bruožais, kiek su tam tikra asmenybės struktūra, t. y. tų savybių tam tikru deriniu, dar vadinamus savastimi“. Tik bendra asmenybės savybių visuma gali turėti įtakos asmenybės kūrybiškumui. (*Laima Monginaitė Ivadas į psichologiją mokomoji knyga Vilniaus Gedimino technikos universitetas Filosofijos ir politologijos katedra Vilnius „Technika“ 2005, 63 – 65 psl.*)

Asmenybės kūrybingumas ir vaizduotė

Asmenybės kūrybingumas tiesiogiai veikia charakterį ir veiklos rezultatus. Vienas kūrybingumo bruožų yra *intuicija*. Kūrybinga asmenybė visų pirma siekia pertvarkyti, pakeisti supančią aplinką, tobulinti save. *Nušvitimas* – netikėtas, staigus sprendimo, sumanymo suradimas, esmės išvelgimas arba meninė idėjos realizacija. Didelę reikšmę turi prieš nušvitimą vykstančių procesų supratimas. Tuo metu vyksta kūrybinis darbas, skirtingas nuo paprasto problemų sprendimo. Nušvitimas dažnai vyksta atsipalaidavus, ilsintis, būnant vienam, susitelkus į save. Bet koks kūrybinis procesas yra lydymas stiprių emocijų išgyvenimo, reikalauja daug energijos.

Antrasis sprendimas, iškilusi idėja, sumanymas yra kritiškai peržiūrimi, vertinami, tikrinami. (Laima Monginaitė *Ivadas į psichologiją mokomoji knyga Vilniaus Gedimino technikos universitetas Filosofijos ir politologijos katedra Vilnius „Technika“ 2005, 63 – 65 psl.*)

Šiuolaikinio meno problemos

Kyla klausimas, o kas yra tas didis dailininkas? Mano galva, tai toks dailininkas, kuris geba prisitaikyti prie savo laikmečio, tai yra išsiskirti iš menininkų gausos, būti originalus, nustebinti, kartais net provokuoti, šokiruoti žiūrovą. Taip autorius parodo savo savitą požiūrį apie šiandienos reiškinius, įvykius. Dėja, ne visiems tai pavyksta. Antras be galo svarbus dalykas – nuoširdumas – daryti tai kas geriausiai sekasi.

Robert CUMMING DIDIEJI DAILININKAI 50 tapytojų gyvenimo istorijos, pasakojamos pagal jų kūrinius, šioje knygoje didysis dailininkas įvardijamas kaip asmenybė, kuri tam tikru momentu atsiskleidžia kaip tapytojas, raidą lemia daugelis skirtingų faktorių. Ji turi pasižymėti meistriškumu, turėti ryžto ir įkvėpimo, tačiau vien šių savybių nepakanka. Sena tiesa, kad dauguma dailininkų vaizduoja tik savo laikmetį, tuo tarpu kiti dailininkai sugeba pavergti būsimųjų kartų vaizduotę ir kalbėti apie tai kas svarbu tik joms. Tai nutinka retai ir įmanoma tik tuomet kai dailininkas dirba iš visos širdies, nori perteikti kažką daugiau už meistriškumą ir siekia ne vien nustebinti ar patenkinti savo mecenatą ar specifinę publiką. Didžiųjų dailininkų kūriniai yra amžini ir universalūs todėl, kad kūrėjai stengiasi pasakyti kai ką ypatingo ir kad jiems kūrinys yra ne galutinis tikslas, o priemonė ieškoti esminių žmogiškųjų tiesų.

Požiūris į šiuolaikinį meną

Man tai buvo tikras atradimas ką kiti žmonės mano apie šiuolaikinį meną, tik va autorius parašiusio šį originalų straipsnį rasti nepavyko: „Šiuolaikinio meno problema turbūt yra ta, kad jis menkai kam suprantamas. Ir aš, kartais užėjusi į naują parodą, susigūžusi imu svarstyti, ko jie apsirūkė kai *tai* darė. Ypač tai pasakytina apie conceptualųjį meną. Čia galioja kitos taisyklės - čia už patį darbą svarbesnė idėja, ir galbūt vaizduojamas darbas dažnai lieka tik simboliu idėjai atskleisti. Galėčiau tai palyginti su Hessės stiklo karoliukų žaidimu - kaip koduota ir intelektualiai sistema.... bet gal vis dėlto tik žaidimas. Kaip Duchamp'o sesuo be jokių skrupulų išmetė jo brangiausių meno kūrinius, galvodama, kad tai šlamštas, taip ir menas yra suktas jūreiviškas mazgas. Kartais absurdiškai suktas.”

<http://innerregion.blogas.lt/arts-for-dummies-i-bulves-ir-blevyzgos-171.html>, žiūrėta 2011 12 31

Abstrakčių paveikslų interpertavimas

Esu girdėjusi tokį požiūrį į abstraktų meną: „tai galėtų padaryti šešerių metų“, menininko atsakymas – asmuo per mažai turi protinio sugebėjimo įvertinti abstraktų meną. Tačiau jeigu, abstraktus meno kūrinys turi reikšmę kitam asmeniui, o ne tik menininkui, vadinasi jis turi kažką, kas išsaugos žiūrovo dėmesį ir sukels emocijas.

Postmodernistinio meno reiškiniai, rašo *Mitchellas*, dažnai yra tyčia teatrališki. Craigas Owensas, jie buvo apibūdinti kaip “kalbos protrūkis į vizualiųjų menų sritį”. *Mitchellas* pateikia vizualinės-verbalinės kompozicijos pavyzdį – *Jonathano Borofsky’io* instaliacijas, kuriose žmogaus figūrų siluetai stovi priešais jo abstrakčius paveikslus.

Šie automatai turi mažus judančius garsiakalbius, iš kurių girdėti monotoniški žodžiai “plepėti, plepėti, plepėti, plepėti”.

Jonathano Borofsky’io instaliacija Paula Cooper Gallery, 1980

Tarsi ši figūra būtų viena iš tų galerijų lankytojų, kurie jaučiasi priversti be perstojo kalbėti apie kiekvieną parodos paveikslą. Sunku išsivaizduoti, rašo *Mitchellas*, juokingesnę parodiją tam, ką *Krauss* vadina “modernios dailės tylos troškimu”.

Ut pictura theoria: Abstract Painting and Language”, in *Picture Theory*, p. 213-239,
Abstrakti tapyba ir kalba http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2004~D_20040708_114348-25400/DS.005.0.03.ETD, žiūrėta 2011 12 23

Abstraktusis ekspresionizmas

Terminą „abstraktusis ekspresionizmas“ atrado XX a., *Vasilijus Kandinskis*, (*Mėlynasis raitelis*) abstrakcijoms pavadinti, vėliau jis imtas taikyti menininkų gruputei arba penktojo arba šeštojo dešimtmečio garsiems JAV gyvenantiems menininkams: *Jacksonui Polokui*, *Markui Rotko*, *Markui Tobey*, *Pitui Mondrianui*, *Kazimierui Malevičiui* ir kitiems. Po kilnojamosios parodos *Moderniojo meno muziejuje „Naujoji Amerikos tapyba“*, apkeliavusios aštuonias Europos šalis, abstraktusis ekspresionizmas sulaukė tarptautinio pripažinimo.

Abstraktusis ekspresionizmas tapo svarbiu įkvėpimo šaltiniu ateities kartoms.

Skirtingi kūrybos aspektai ir interpretacijos įkvėpė įvairius meno judėjimus – potapybinę abstrakciją, minimalizmą, perfomansą. (*Amy Dempsey „Stiliai, judėjimai ir kryptys“, enciklopedinis moderniojo meno vadovas leidykla „Presvika“, 2004, 188-191 psl.*)

Abstrakti tapyba nevaizduoja realiai egzistuojančių žmonių, daiktų, nors ji kuriama įprastinėmis tapybos priemonėmis – taškais, linijomis, plokštumomis, spalvomis. Abstrakcionistai plėtojo reiškinių, pastebėtų jau renesanso epochoje: skirtingai nubrėžtos linijos ir spalvų deriniai gali sukelti žiūrovui skirtingas nuotaikas. Apie tokį poveikį galime spręsti iš to, kad vienas spalvas laikome šiltomis, kitas - šaltomis, kitas - niūriomis, vienas švelniomis, kitas šiurkščiomis. (*Meno istorijos ir dailės pažinimo pagrindai Janina Celešienė, Jonava, 2000, 159 psl.*)

Abstrakčios dailės prasmė tiesiogiai susijusi su diskursu apie ją. Taip pat neteisinga būtų manyti, kad galima sukurti kažkokią objektyvią šiuos paveikslus paaiškinančią “istoriją”, teigia *Mitchellas*.

“Ut pictura theoria: Abstract Painting and Language”, in *Picture Theory*, p. 213-239, Abstrakti tapyba ir kalba http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2004~D_20040708_114348-25400/DS.005.0.03.ETD, žiūrėta 2011 12 23

Lietuvos abstrakcija XX a. antra pusė. Išeivijos dailė

Abstraktusis ekspresionizmas

XX a. vidurio Lietuvos menui būdingas tikrovės pakeitimo metodas. Abstrakcijos atgijimą paskatino Lietuvos nepriklausomybės atgavimas. Menininkai ir toliau tapė tą patį, taip pat, nelygu charakteris, temperamentas, meniniai užmojai – konstatuoja Eglė Kančiuvienė. (*Ieva Pleikienė VDA dailėtyros institutas, 2001. Algirdas Petrulis Vilniaus Lietuvos Aido galerija, 2001, 173 psl.*) Jaunosios kartos lietuvių dailininkai nutolo nuo lietuviškų tradicijų, ištraukė į dinamiškus meno ieškojimus, kuriuose nyko ribos tarp meno šakų ir žanrų.

Stipriausią poveikį jiems padarė abstraktusis ekspresionizmas. Ši modernizmo kryptis sujungė abstrakcijos ir ekspresionizmo siekius: išsižadėjus vaizduojamojo objekto, paveikslas tapo dailininkų išraiškos priemone, išreiškiančia individualų dailininkų charakterį, individualumą abstrakčiais vaizdais. Abstrakčiam ekspresionizmui būdingas impulsyvus tapybinis gestas, kolorito dėmės, subtilus dažų ypatybių panaudojimas - lašinimas, skiedimas, atspaudimas ir t.t. Septintajame dešimtmetyje šios krypties paveikslus kūrė Njujorke gyvenę lietuvių dailininkai Adomas Galdikas, Albertas Vesčiūnas, Pranas Lapė ir kt.

Išeivijos dailininkai

Lietuvių išėivijos abstrakčiam ekspresionizmui būdingos asociacijos su gamtos motyvais. (*Lietuvos dailės istorija, autorių kolektyvas, VDA leidykla, 2002, psl. 381*)

Palikdami tėviškę, šie dailininkai jau buvo susiformavusios, stiprios meninės individualybės su savomis temomis, stilistika, plastiniais atradimais, kurios būtų savaip kreipusios mūsų dailės tėkmės. Gimę, auge, dailės pradmenis gavę Lietuvoje, šie dailininkai išėivijoje išsaugojo esminius meninės pasaulėjautos bruožus, ryšius su gyvybingomis tautodailės tradicijomis.

Antrą vertus, kiekvieno iš jų kūryba patyrė evoliuciją, veikiamą gausybės meno srovių ir krypčių.

http://www.aidai.us/index.php?option=com_content&task=view&id=8243&Itemid=520 *Literatūra ir menas, 1988 rugsėjo 3 ištrauka iš straipsnio, kurį parašė Laima Bialopetravičienė, žiūrėta 2012 01 07*

Juozas Bagdonas, tapytojas naudoja gryną, ryškių spalvų – raudonos, geltonos ir mėlynos spalvos derinius, neretai ir tamsius - juodus, rudus tonus, suteikiančius koloritui rūstumo, griežtumo, kai kurių paveikslų formatas didžiulis, tai rodo monumentalios tapybos jėgą. Dailininkas abstrakcijos principus taikė skulptūrai bei keramikai. (*Išėivijos dailė sudarė dr. Ingrida Korsakaitė, išleido Kultūros, Filosofijos ir Meno Institutas, Vilnius 2003, psl.132*)

Juozas Bagdonas. Kompozicija Nr.10. Drobė/aliejus. 76 x 101,7. 1974.

Pranas Lapė, dailininką įkvėpė J. Polockas. Dailininkas naudojo specifinę techniką terpentinu, todėl galėjo lieti kaip akvarelėje takius dažus, ilgai nedžiūstančius, leidžiančius praturti drobę antspaudų faktūromis. Drobės paviršių tapytojas skaido į horizontalias juostas: tušti, lygiai, preciziškai užtepti paveikslo plotai išryškina kitų plotų tapybiškumą.

Paveikslo esmė – trapi pusiausvyra tarp horizontalių ir vertikalų struktūros bei ją ardančių plastinių elementų, tarp aklinių plotų ir minkštų tirpstančių paviršių, tarp monochrominės gamtos ir subtilaus spalvingumo, tarp temperamentingo mosto ir ramių plokštumų. (*Autorių kolektyvas „Išėivijos dailė“ išleido Kultūros, Filosofijos ir Meno Institutas, Vilnius 2003, psl. 134*)

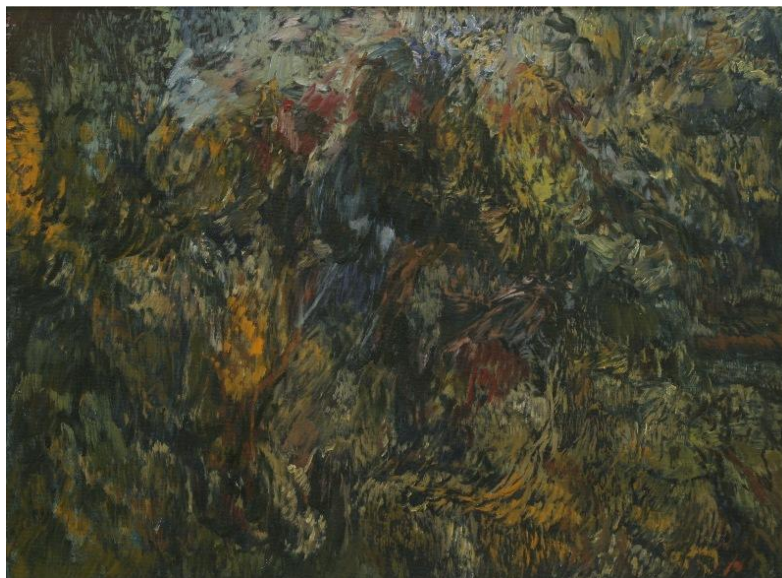
Pranas Lapė. Abstrakcija I. Popierius/akrilas 16 x 35, 1990

Albertas Vesčiūnas Jo tapyboje nyksta figūriškumas, telieka smulkus, kirbantis, daugiasluoksnis potėpis, taip kuriamas virpantis, gilus paveikslų paviršius. Peizažinius dangaus, augalijos, vandens elementus, kiek primenčios stambios spalvų plokštumos sudaro paveikslo struktūrą. Tai gilūs geltonos, prūsų mėlynos, žalios spalvų masyvai. Albertas Vesčiūno tapyba primena Vincento van Gogho Arlio periodo kūrybą, tik pirmasis pasitelkė abstrakciją. (*Autorių kolektyvas „Išėivijos dailė“ išleido Kultūros, Filosofijos ir Meno Institutas, Vilnius 2003, psl. 133*)

Albertas Veščiūnas. Šviesus peizažas. Drobė/aliejus. 59,2x78,8. 1976

Albertas Veščiūnas. Tamsusis peizažas. Drobė/aliejus, 59,2x78,8. 1976

Aštuntojo – dešimtojo dešimtmečio tapybos kryptys Lietuvoje

Neoekspresionizmas

Šiuo laikotarpiu, kaip ir Vakarų Europoje, vyravo neoekspresionizmas, kurio lietuvišką variantą išplėtojo dailininkai Ričardas Vaitiekūnas, Antanas Martinaitis, Arvydas Šaltenis, Algimantas Kuras, Kostas Dereškevičius.

Lietuviškiems neoekspresionistams svetimas „naujųjų laukinių“ veržlumas ir brutalumas. Lietuvių dailininkai nesiimdavo milžiniškų formatų, neeksperimentuodavo spontaniškos tapybos manieros, deformuoto piešinio ir ryškių spalvų. (*Lietuvos dailės istorija, autorių kolektyvas, VDA leidykla, 2002, psl. 346*)

Kritiko *Alfonso Andriuškevičiaus* nuomonė apie tapytojus kategoriška, juos skirsto į vyresnės kartos tapytojus ir jaunuosius, kurie mėgina tęsti modernizmą, kurie neturi perspektyvos, kaip jaunieji tapytojai, kurie bando atrasti kažką naujo: „Daugiausia tapo vyresnės kartos dailininkai, tie, kuriuos vadiname modernistais. Dalis jaunimo mėgina tęsti tą modernistinę tapybą, kuri, mano galva, neturi perspektyvos. Ji nelabai sutampa su dabartine laiko dvasia. Tai, ką atliko stambiausios mūsų tapybos figūros – Eugenijus Cukermanas, Kazė Zimblytė, Mindaugas Skudutis, Šarūnas Sauka, Raimundas Sližys, Valentinas Antanavičius, Algimantas Kuras, Kostas Dereškevičius, Arvydas Šaltenis ir kt. Po šių kūrėjų darbų pasistūmėti į naują, aktualią sritį yra labai sunku. Nors yra, žinoma, jaunųjų, mėginančių žengti minėtųjų dailininkų atradimų keliu.“ <http://www.tekstai.lt/images/stories/andriuskevicius.jpg> *Eskizai. (Su dailės kritiku Alfonso Andriuškevičiumi kalbasi Dovilė Zelčiūtė, "Nemunas" 2005 03 17, žiūrėta 2012 01 07*

Kiti dailininkai- mano kūrybos įkvėpėjai

Rūta Katiliūtė

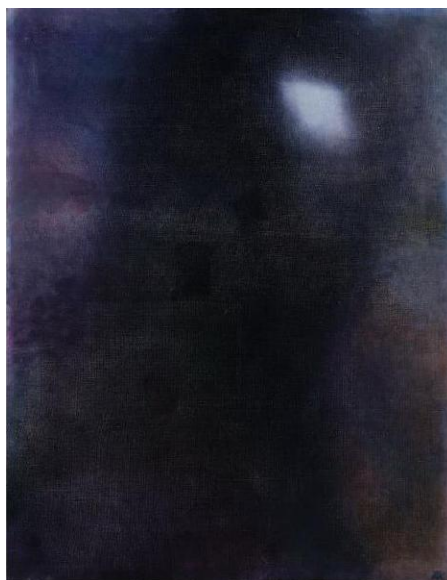
Pasak, *Laimos Kanopkienės*, Rūta Katiliūtė improvizuoja tepdama perregimus dažų sluoksnius didžiulio formato drobėse. Kiekvienas teptuko prisilietimas turi būti preciziškai tikslus, nes „pataisyti“ potėpį vėliau nebeįmanoma. Dailininkė nepalengvina sau užduoties kliaudamasi atsitiktinumais ir iš principo vengia automatizmo. Todėl tapybinės jos improvizacijos virpa tarsi įkaitęs oras, srūva tarsi lėtas vanduo, sklaidosi tarsi sutemos ir kvėpuoja tarsi gyva substancija. „Tapyba, – sako ji, – apskritai yra sąmonės kalba, tačiau sąmonė čia byloja sąmoningai. Tapydama pasikliauju intuicija, nieko racionaliai neanalizuoju.“

Rūta Katiliūtė: „Bet juk aš gamtos nekopijuojau, nors ir sakau, kad esu natūralistė, remiuosi natūra, bet jos nekoreguoju, tik stengiuosi parodyti, *kaip* matau.“

[http://www.culture.lt/daile/04\(2\)/rkp.htm](http://www.culture.lt/daile/04(2)/rkp.htm), *Rūta Katiliūtė: pasaulis be riboženklių, ištrauka iš Laimos Kanopkienės straipsnio*, žiūrėta 2012 01 07

Kaip pažymi *R. Jurėnaitė*, santykis tarp paveikslo ir objekto primena Europos menininkų kūrybą, tai ne procesas, kur objektas nuneigia paveikslą, tai transformacija, sintezė.

<http://www.culture.lt/Lietuva/esme/page1.htm>, žiūrėta 2012 01 07

Rūta Katiliūtė Juoda drobė/ aliejus 165x130 2008

D. Kasčiūnaitė

Menotyrininkas *Ignas Kazakevičius*, plačiau pristatydamas dailininkę ir jos kūrybą: "D. Kasčiūnaitės tapybą diktuoja tokie prieštaringi impulsai, kaip autorės temperamentas, improvizacija ir logika. Paveiksluose harmoningai jungiasi spalva ir forma.

Kiekviename šios tapytojos kūrinyje galima išskirti tris klodus - tai vientisas vienos spalvos tonas, spalvinės dėmės ir faktūrinis sluoksnis, atkreipiantis dėmesį į simbolius ir tekstus, ar teksto nuotrupas ant drobės."

Dalios kūrybą galima pavadinti menu suvaldyti tuštumą. Tuštumą reikėtų suprasti ir kaip metafizinį kūrybinės idėjos lygmenį, ir tiesiogiai - kaip tapybos tradicijos, koncepcijų lūžius bei prieštaras, kurie nuolat išskyla analizuojant skirtingų kartų autorių, kolegų ieškojimus pvz. A. Kuro ir A. Šaltenio karta, A. Petrulio ir A. Petrašiūnaitės koloristinis santykis, R. Katiliūtės ir K. Zimblytės atspalvių variacijos ir kt. http://www.culture.lt/7md/?leid_id=568&kas=straipsnis&st_id=2044, *žiūrėta 2012 01 07*

D. Kasčiūnaitė priklauso tiems menininkams kurie tęsia ir atnaujina Lietuvos tapybos tradicijas. Ji kūrybos pradžioje rinkosi žemės spalvas, kurios palaipsniui vis drąsėjo, įgavo ekspresyvią tapyimo manierą, iškalbingą faktūrą. Dalios paveikslai nutapyti impulsyviai, aistringai, jie įtaigūs nepaprastai turtingu koloritu. Jos abstrakčiame ir intymiai autobiografiškame tapybos pasaulyje dera tapybos specifika, nebylūs abstrakcijų kodai, autorės temperamentas.

Stori, išlieti sustingusio dažo (lavos) sluoksniai derinami su veidų siluetais, tapybinės šviesos plokštumomis kuriančia erdve, poetiška ir metaforiška vaikiško piešinio stilizacijos figūrėle, augalu, stačiakampiais langeliais, primenančiais „žaidžiame klases“, *panaši tapybinė stilistika yra ir mano baigiamajame darbe "Žaidimų aikštelė"* Spalvų dėmės, nesibaigiantys ir dėsningi ciklai D. Kasčiūnaitei klojasi tarsi intymių dienoraščių puslapiai.

D. Kasčiūnaitė Benamis drobė/aliejus 100x81 1981

D. Kasčiūnaitē Kompozīcija drobē/akrilas 115x100 2002-2003

D. Kasčiūnaitē Rūkas Pieva drobē/aliejus 73x60 2009

Linās Cicēnas

Linās Cicēnas Universāli Princesē drobē/aliejus 50x200 2000

Linus Cicėnas Jie nekalti, tačiau apsėsti drobė/aliejus 180x235 cm 1998

Linus Cicėnas Jie nekalti, tačiau apsėsti drobė/aliejus 180x235 cm 1998

Linus Cicėnas Gyvūnai sinagogoje drobė/aliejus 80x100 cm 2000

Lino Cicėno darbai pasižymi savita, kartais pasižymi savita stilizacija, tai tarsi diskursas į septinto dešimtmečio vinilinę plastmasę, retro. L. Cicėno tapyba labai dekoratyvi, agresyvi, pilna erotizmo. Autorius koketuoja su kiču, kai kuriomis, spalvų dermėmis balansuoja tarp kičo ir stilingumo – „gražumo“ ribų. Jis neretai vadinamas maištininku, paneigusiu lietuviškos tapybos niūrumą ir melancholiją, aitriomis spalvomis kurdamas keistoką pasaulį. Jo kūryboje susipina ryškios, spalvos, kičo elementai, teatrališkumas, o pasaulis atrodo tarsi iškreiptas padidinamojo stiklo. Menininkas tarsi visą laiką juokiasi pasauliui į veidą, kurdamas tai, kas gražu. <http://www.culture.lt/ArtDB/Cicenas.htm>, žiūrėta 2012 01 07

Aušra Barzdukaitė-Vaitkūnienė

**Aušra Barzdukaitė-Vaitkūnienė Verkiantis kiškis
drobė/aliejus/emalis 90×120 2006**

Fantazijos kupinos scenos su šiais gyvūnėliais, viena vertus, suteikia pasakiškumo, žaismės, bet kartu čia neapsieinama be grotesko.

Visada svyruojama tarp lengvo atpažinimo džiaugsmo (abstrakcijoje pirmiausia atrandamas kiškis). Ką tas kiškis veikia tokioje sodrioje tapyboje? Balansuojama tarp konkretybės ir abstrakcijos. *Panašiai kaip ir mano baigiamuosiuose darbuose "Vaikystės kaleidoskopas"*. Vienu metu galvojama apie apčiuopiamus dalykus ir jų išnykimą begalybėje. Pasak Aušros, žemės rutulys yra labai konkretus, bet iš kosmoso jis pavirsta visiška abstrakcija. Įdomiausia, kad tokių globalių temų atpažinimo ženklų ji pasirinko kiškį. Tapytoja pasakoja, kad kiškiai kaip paveikslų akcentas ar ženklas atėjo iš vaikystės prisiminimų. Aušros senelis buvo medžiotojas. Anot menininkės, senelio nudirtų kiškių odelių raštuose ji įžiūrėdavusi spalvų žaismą, paveikslų vizijas. Šis vaikystės potyris atgimė jau subrendusios tapytojos kūryboje, kai melancholiškas abstrakčių motyvų nuotaikas pakeitė ironiškas požiūris į socialines visuomenės problemas. (*žurnalas DAILĖ 2010/1 psl.3*)

II. Dailės kūrinių kolekcijos analizė

1. Medžiagos, kurias naudojai etiudams ir baigiamiesiems tapybos darbams

Aliejiniai dažai, terpentinas, vaitspiritas, skudurai, laikraščiai, teptukai, mentelės, paletės, indeliai skiedikliui. Po tapymo nusivalydavau paletę, naudojau du indelius, vieną teptukų valymui, kitą aliejinių dažų skiedimui. Panaudotos jau neberekalingos medžiagos: dantų šepetėliai, metalo detalės, statybiniai tinkleliai. Eskizai yra nutapyti ant kreidinio popieriaus (specialiai skirto aliejiniams dažams). Galutinius sprendimus tapiau ant drobės jau paruoštos tapymui (aptempotos ant porėmio ir nugruntuotos akriliniu gruntu).

Tapydama kartais įterpdavau baltų ar pilkų purškiamų dažų, o purkštus plotelius pavyrairdavau aliejinių dažų tonais, arba palikdavau neužteptus. Varvinimas, pilstymas, taškymas šiek tiek primena Poloko tapybą.

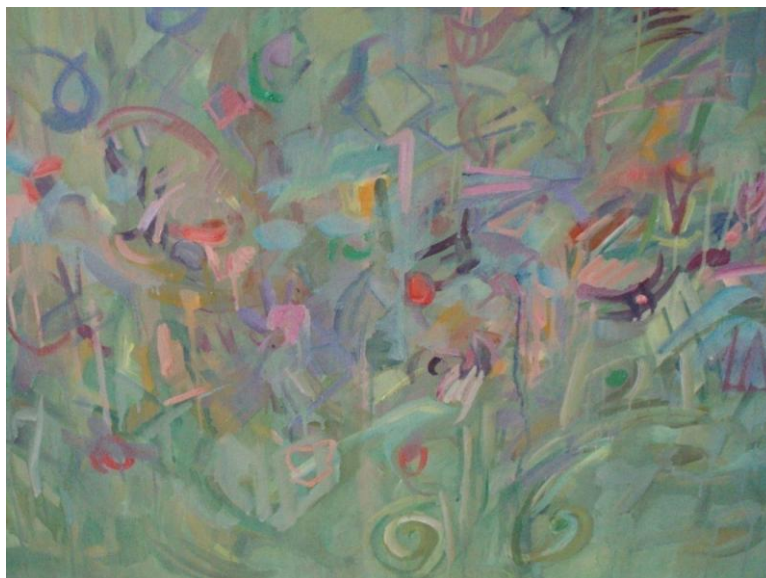
2. Temos paieškos

Temos ieškojau tikrai ilgai, labai norėjau nukrypti nuo savo bakalauro temos „Tapybos improvizacija – abstrakcija: keturi metų laikai“ žiema, pavasaris, vasara, ruduo, žiema ir nuo pačios gamtos abstrakcijos. „Petruliškos“ tapybos jau buvau atsikandus. Norėjosi pabandyti kažką naujo, bet kartu ir nenutolti nuo abstrakcijos. Dabar lygindama bakalauro diplominius darbus ir dabartinę kolekciją matau akivaizdų skirtumą: formatai buvo nedideli, bakalauro darbuose taikiau lesiravimo techniką-kada tapybiniai sluoksniai persišviesdavo, galima sakyti, kad faktūros nė nebuvo, visas tapybinis plotas tapybiškai tik mirguliavo ir nieko daugiau. paveikslai man atrodo dar primityvoki, trūksta išbaigtumo.

Bakalauro abstrakcijų ciklas metų laikų tema:

Žiema drobė/aliejus 70 x 90 2010

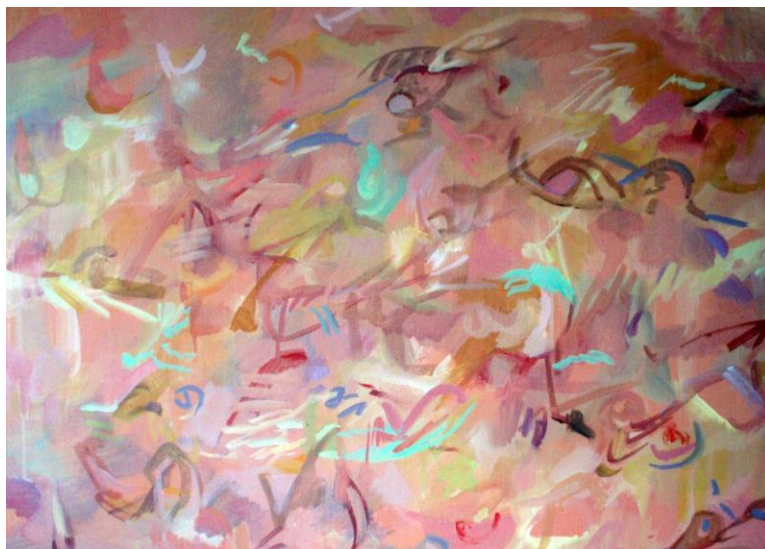

Pavasaris drobē/aliejus 70 x 90 2010

Vasara drobē/aliejus 70 x 90 2010

Ruduo drobė/aliejus 70 x 90 2010

Beieškodama savo temos, šaltiniuose aptikau *Abstrakčios tapybos studiją*, esančią Kaune, „Abstrakčios tapybos studijoje tapydami pasitelkiame daugelį abstrakčiojo ekspresionizmo idėjų, kurios leidžia žaisti su dažų, potėpių savybėmis. Naudojame atsitiktinumo, spontaniško judesio technikas, kurių pagalba gaunamas natūralus piešinys, artimas gamtos struktūroms.

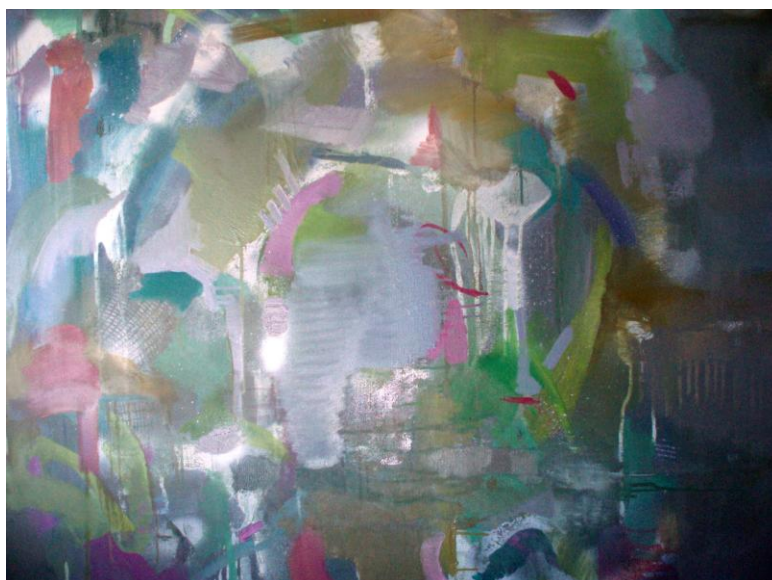
Abstrakti tapyba išsiskiria tuo, kad čia nėra aiškiai atpažįstamų objektų, tik kažką primenantys, skirtingiems žiūrovams keliantys skirtingas asociacijas.” <http://abstraktitapyba.blogspot.com> Iveta Giedraitien, tokią studiją atidarė Kaune. Gal tokia idėja pasinaudosiu ir aš ateityje.

Šeši tapybiniai ieškojimai baigiamajam darbui: *Nutirpimai, Žalia gaiva, Gelmės, Kryptis, Kaitra, Labai šalta*. „Iš galvos“ tapyti sunku, todėl ieškojau savo kūrybos analogų, gamtinių formų. Įsidrąsinau tapyti ant didesnių formatų drobių. Mintyse sukurdavau savo temą, ją bandydavau įgyvendinti, kartais temos “ateina” jau nutapius tapybos darbus. “Manau, kad tikroji tapyba nėra vien tam tikro ploto nutepimas dažais, o ištapymas tikrąja to žodžio prasme, kad kiekviename centimetre jaustum pulsuojančią daugiasluoksnę tapybą.” (*Henriko Natalevičiaus žodžiai, Alfonsas Andriuškevičius lietuvių dailė 1975 – 1995, VDA leidykla, Vilnius 1997, psl. 83*)

Nutirpimai drobė/aliejus 70x140 2011

Nutirpimai. Šis darbas buvo spontaniškas, tema gimė tik nutapius darba.

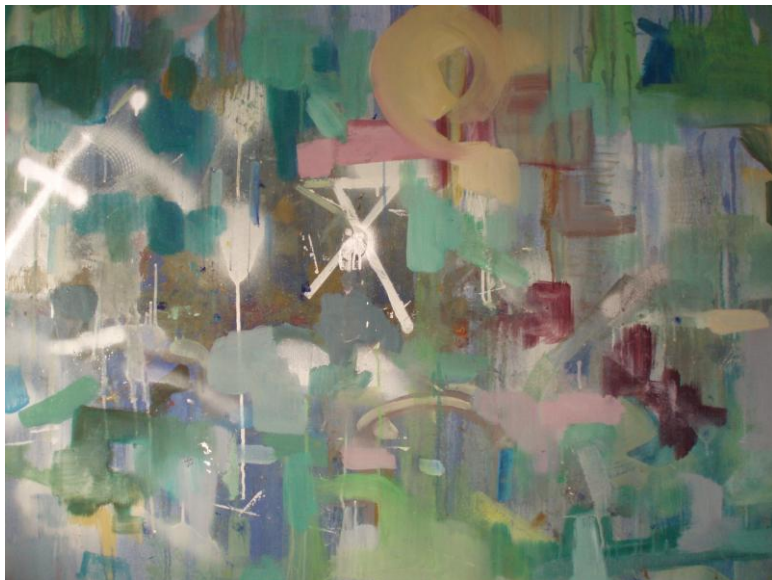
Žalia gaiva drobė/aliejus 100x100

Žalia gaiva, pirma mintis buvo žolynai, kai gamta atbunda, tai ir norisi žalių tonų. Šviesos ir šešėlių žaismas čia yra svarbus. O stilistiniai pavidalai čia virtę gamtos formomis: lapų, samanų, smėlio ir kitomis gamtinėmis užuominomis.

Gelmės drobė/aliejus 100x120

Gelmės, prasideda nuo formų tobulinimo, faktūrų, niuansų, spalvų, tonų derinimo, eksperimentavimo. Pirma šio etiudo mintis buvo lietaus, šlapdrėbės ar net nakties tema, gal tai net povandeninis pasaulis, lyg matomos laivų liekanos, augalai. Atsiranda savotiškas dailės technikų derinimas tarpusavyje - įvedami grafiniai elementai, kurie daromi purškiamais dažais, naudojami įvairūs trafaretai.

Kryptis drobė/aliejus 100x120 2011

Kryptis, kai pradėjau tapyti šį darbą, žinojau kad vienas pagrindinių paveikslo elementų turi būti rodyklė.

Kaitra drobė/aliejus 100x120 2011

Kaitra, užsinorėjau turėti vieną ryškesnį darbą to siekiau tarpusavyje derindama ryškesnias spalvas ir tonus.

Labai šalta drobė/aliejus 100 x 120 2011

Labai šalta, dar vienas pilkų, melsvų tonų paveikslas, šiek tiek primena Gelmės, bet vaizdas jau kitoks, jis šiek tiek tamsesnis.

Nutirpimai, Žalia gaiva, Gelmės, Kryptis, Labai šalta, Kaitra manyčiau, mano paveikslų pavadinimai iliustruoja, kad nuo žmogaus būsenos priklausomi gamtos pavidalai, daiktai ir gal net visas pasaulis, kaip ir ištrauka iš eilėraščio: „...Žibėjo žalios katiniškos akys.

Iš skersgatvių akligatvių tamsių ... Slenka į nebūtį tirpsta it vaškas. Senis pamiršta, kad grįžta iš pašto ... Jinai šalta, lauke labai tylu. Po ja gėlė spalvotu krištolu pavirsta, ... Buvo oras gaivus, langas buvo skaidrus ... Neišsipildanti svajonė vandenyno gelmėse ...”

Skambantys kedrai <http://www.anastasija.lt/forum/viewtopic.php?f=10&t=1969> žiūrėta 2011 06 19

Tapybinės formos, mano manymu, tobulesnės, profesionalesnės, įvairių formų margumynai, ko gero, nėra nė vienos vienodos. Dominuoja sluoksniavimas, tapybinio grunto persišvietimai, pilstymai, taškymai, šiek tiek faktūros.

III. Baigiamojo darbo kolekcijos analizė

Dabartiniai baigiamieji tapybos darbai yra profesionalesni, drąsesni, gal mane išlaisvino didesni formatai ar naujų analogų paieškos. Atradusi tapybinę stilistiką, pasiruošusi reikalingas medžiagas, ėmiau tapyti galutinius sprendimus ant drobės.

1. Vaikiški siužetai

Viliuosi, kad šiuolaikiniame skaitmeniniame amžiuje, ateinate į meno galerijas kupini teigiamo nusiteikimo. Žiūrėdami į meno kūrinius, siekiate papildyti save gerų, teigiamų, fantastiškų išpūdžių ir susigražinti pasaulį, kurį mes dažnai prarandame ne tik dirbdami sudėtingus darbus, bet ir užmiršdami, kad galima žaisti, fantazuoti ir svajoti. Man, kaip menininkei, vaikystė labai svarbi gyvenime, kodėl gi jums į ją mums negrįžti per mano siūlomus meno kūrinius.

2. Baigiamojo darbo tapyba

Pasikeitė tapybos žanras ir išraiškos priemonės. Viskas čia lyg ir paprasta: nesudėtingi siužetai, stambūs planai, vaikiškos, primityvistiškai ryškios spalvos, paprastas piešinys. Formų, linijų, tonų niuansai, kurie dera tarpusavyje. Atsirado tapybinė, formų, tonų, niuansų įvairovė, kontrasto principas šviesa ir šešėlis, „mirkuliavimo“ atsisakyti nepavyko, bet šalia tų mirguliavimų pridėjau ir lygius plotus, jie labiau „išsipaišydavo“ į tapybinį audinį, tapybinė įvairovė tapo didesnė.

Savo tapybą priskirčiau daugiasluoksnei, abstrakčiai, artimai iliustraciniam stiliui. Tačiau šiuo metu esant madingam konceptualumui ar verta įvardinti tą meninę kryptį? Aš esu jausminio prado šalininkė. Man svarbu, kad žiūrovas suprastų, ką išgyvenau kurdama šiuos paveikslus.

Kūrybos personažai tapo stilizuoti gyvūnai: žuvis, katinas, meška, ežys, paukštis. Aš tuos gyvūnus interpretavau kaip pasakų ar vaikystės paveikslėlių personažus, kurie atkeliavę į žemę, džiaugiasi gyvenimu. Aš taip išigilinai į šiuos personažus, kad temos keitė vieną po kitą. Keli mano pasakų herojai – personažai taip ir liko tarsi už borto, neatgimė drobėse, jie laukia savo eilės ateityje.

2x2, *Žalias rytas, Ežiukas rūke, Žaidimų aikštelė, Katytė su žuvyte, Meškučio sapnas*

Katytė su žuvyte drobė/aliejus 140x160 2011

Katytė su žuvyte paveikslas yra vienas pirmųjų mano darbų, jis mane paskatino, įkvėpė sukurti visus kitus darbus.

Žuvis- žiaunomis kvėpuojantis stubūrinis gyvūnas, gyvybės elementas, vaisingumo, mirties, moteriško negatyvumo (pasyvumo), bet tuo pačiu ir judrumo simbolis. Katė - paslapties ir sumanumo, mokėjimo išsisukti iš keblios padėties simbolis.

Šitą paveikslą analizuojant pačiai sau ir žiūrovui iškeliau klausimą: kodėl žuvis ir katė? Koks jų tarpusavio ryšys? Katė ir žuvis tikrai ne draugai, čia nutapyta žuvis, kuri lengvai galėtų virsti grobiu, be to, katės nelabai mėgsta būti vandenyje. O paveiksle katė yra po vandeniu, jai net patinka ten būti. Ji jaučiasi taip pat gerai, kaip ir žuvis vandenyje, ir ji nees žuvies.

Žaidimų aikštelė drobė/aliejus 140x160 2011

Žaidimų aikštelė paveikslas man buvo šiek tiek problematiškas. Grubus paviršius trukdė suvaldyti formas, dėl to teko gerokai paplušėti, kol gavau norimą paviršių.

Paveikslas mirguliuoja įvairiais šviesos šaltiniais. Pro sidabrišką foną veržiasi ryškios žaidimų detalės, vaikų ir gyvūnų stilizuotos akys.

Gal tai mažų vaikų pasaka: kur visos jų svajonės išsipildo, kur gali leisti laiką, kiek tinkami. Žaidimų įvairovė čia, tokia didelė, kad jam sunku pasirinkti labiausiai patinkantį.

Atrodo, čia dar skamba mažo vaiko juokas. Jam taip smagu ir miela. Skaičius “10” reiškia puikų rezultatą, tai tarsi atpildas jam, vaikui, už sunkų darbą, dėl kurio žaidimas atrodo dar mielesnis. Skaičius “10” simbolizuoja dešimtainę sistemą, tai - sugrįžimas prie vieneto, naujos skaičių eilės pradžia. Dekada simbolizuoja metafizinę ir materialinę visatą. Senovės Rytuose tai išbaigtumo, tobulumo simbolis (dešimt Dievo įsakymų) ir skaičiuoti pradeda nuo dešimt pirštų.

Meškučio sapnas drobė/aliejus 140x160 2011

Dažnai sapnuoju baltą meškiuką, dėl to šitą paveikslą taip pavadinau. Šiame paveiksle meškutis vaizduojamas sapno būsenoje.

Baltos sapno meškos reikšmė - dar tą patį mėnesį teks aiškintis, įrodinėti, kad esate nekalti.

Sapnas-miegančiam kylantys vaizdai, su miegu susijusi patirties forma gimininga vaizduotei. Simbolizuoja užuomaršą, išsiblaškiusį, menkos nuovokos žmogų, užsiminėjantį niekais. <http://tinatattoo.clan.su/index/reiksmes/0-6>, žiūrėta 2011 12 19

Meškučio sapnas paveikslas labai ekspresyvus, laisvi potėpiai, manau, šis darbas primena fovistų kūrinius. Paveiksle tarsi vyrauja du tapymo stiliai- geometrizuotos formos derinamos su minkštais lygiais plotais, šviesa krintanti iš dešinės.

ABC užrašas tarsi ragina sugrįžti į vaikystę ir pažvelgti nuo ko mes pradėjome mokytis. ABC turi kelias reikšmes: tai ne tik abėcėlė, tai ir vitaminai...

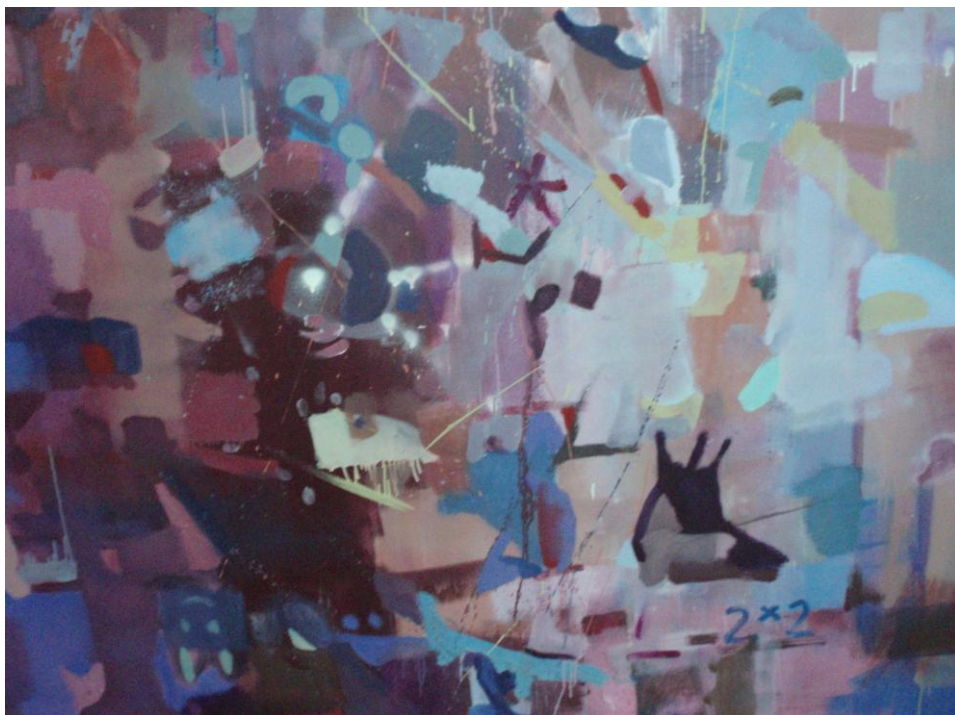

Ežiukas kalnelyje drobė/aliejus 140x160 2011

Ežiukas kalnelyje pagrindiniai veikėjai paveiksle: ežiukas, grybas, paukštis, ką tik nukritęs obuoliukas, kuri spėjo pagriebti ežiukas. Čia ežiuką vaizduoju drąsų, savimi patikintį personažą. Pašiaušti spygliai. Jis optimistinis veikėjas – stačia galva pasitinkantis mišką- gyvenimo realybę. Ežys, paprastasis ežys (lot. *Erinaceus europaeus*) – vabzdžiaėdis gyvūnas, jis labai bailus, pajutęs pavojų, susigūžia į kamuoliuką. Augalų, obuolių, grybų nerenka, ant savo nugaros neneša, tai yra mitas arba pasakos motyvas. Grybas „čia“ sveikas, dar nesukirmijęs, ko gero tai baravykas (ant ežiuko nugaros). Mano paveikslas kaip ir stebuklinga pasaka....Animacinis filmukas nuostabios pasakos motyvais. Ežiuko kalnas lietuvių liaudies pasaka. Tai ištrauka iš šios pasakos:

„...Ežiukas žiūrėjo į mišką, į kalvą, į Varną, besukančią ratus už upės, ir staiga suprato, kad jam taip nesinori atsakyti, taip nesinori nusileisti nuo savo kalno... Ir jis su dėkingumu ėmė galvoti apie tą, dėl kurio gerumo ant šio kalno atsirado...“ <http://sunrisee.blogas.lt/eziuko-kalnas-15.html>, žiūrėta 2011 12 29

Ežiukas kalnelyje rudeninio miško motyvas. Gyvybė, tviskanti šviesa, net paveikslo viršutinė dalis, pavadinčiau ją persikinis dangus...paveikslo akcentas auksinis, stilizuotas klevo lapas, tarsi dega šiluma ir raudona šviesa. Pirštų siluetai, užrašas „JO..BET AŠ BIJAU...“, baimė vaiko akimis, nors spalvos šiltos, bet ten gali tykoti pavojus.

2x2 drobė/aliejus 140x160 2011

2x2 paveikslas kupinas tapybinių virpesių, jį pradėjau tapyti kaip abstrakciją. Fone šmėžuoja šešėlinis mėlynas katinas. Rato simbolis tarsi grįžimas į praeitį, kuri, deja, nebesugrįš. Šiame paveiksle spalvinis kontrastas vaidina ypatingai svarbu vaidmenį. 2x2 skaičiai paveiksle turi kelias simbolines prasmes: mokyklos pradmenis, $2 \times 2 = 4$, paprasta kaip 2x2. Šiame paveiksle dviguba simbolinė 2 reikšmė. 2 simbolizuoja dvynius, aidą, atspindžius, šešėlius, kontrapoziciją [*lot. contrapositio — supriešinimas*], dviveidiškumą, priešingumą: kairė – dešinė, gėris ir blogis, gyvenimas ir mirtis, pastovumas ir kaita, saulė ir mėnulis, diena ir naktis.

Žalias rytas drobė/aliejus 140x160 2011

Žalias rytas, žalia spalva man asocijuojasi su ramybe. Žalias rytas paveikslas dvelkia žalia gaiva.

Čia gimtasis miškas ar sodas. Šalta šviesa ir šaltis. Ryškiai žalias paukštis tarsi susilieja su fonu. Jis yra vienišas paukštis ir skrenda į šviesą.

Žalia yra gamtos spalva. Ji simbolizuoja augimą, harmoniją, šviežumą ir vaisingumą. Žalia turi stiprų emocinį susiejimą su saugumu. Tamsiai žalia spalva dažnai asocijuojasi su pinigais.

Žalia siūlo stabilumą ir patvarumą. Kartais žalia reiškia patirties stoką; pavyzdžiui, "žalias" reiškia naujoką. Heraldikoje, žalia rodo augimą ir viltį. Žalia, priešinga raudonai, tai saugumas, šviesofore ji rodo laisvą judėjimą.

Tamsiai žali atspalviai asocijuojasi su ambicijomis, godumu ir pavydu.

Geltonai žali atspalviai gali nurodyti ligas, bailumą, nesutarimus ir pavydą.

Aqua yra susijusi su emocine sveikata ir apsauga.

Alyvuogių žalia - tradicinė taikos spalva.

http://www.studijuok.lt/article/21/spalvu_reiksmes_ir_ju_naudojimas.htm#green, žiūrėta 2011 12 21

Ištrauka iš Janinos Degutytės eilėraščio "Mažutė" mano manymu geriausiai iliustruoja mano paveikslą:

"Žalias rytas ant pilkų arimų.

Spindulių lietus aikštės erdvėj.

Tu ant gaublio padūmavęs gintaras

Su pušies kvapu ir kraujo atšvaitu...”

http://www.vaidilute.com/poetry_degutyte.html, žiūrėta 2011 12 18

Betapant pastebėjau, kad gerokai pasikeitė mano tapyba, tą pastebėjo ir aplinkiniai žmonės. Surasti tapybinius siužetus, nuolat galvoti apie paveikslų visumą, kad paveikslai atiktų aukštą meninį lygį, tai buvo pagrindinis mano tapybinis uždavinys.

Po tarpinės peržiūros, tarsi atsirado daugiau neaiškumų: atsirado dvi nuomonės tapyti gryną abstrakciją, atsisakius vaikiškų siluėtų ar tapyti su jais kaip abstrakciją įterpiant ten siluetus. Vaikiškų piešinių nusprendžiau neatsisakyti.

Diplominio darbo tapymo ypatumai: dideli formatai reikalavo daug emocijų, psichologinių, valios pastangų.

Nežinau, kur ateityje nuves mane šie darbai, tačiau šiuo metu, man dar yra ką kurti ir tobulėti šia tema.

IŠVADOS

Baigiamieji darbai „Vaikystės kaleidoskopas“, tai didelis atotrūkis nuo ankstesnių darbų, jie įgavo kitokią prasmę. Nuo abstrakcijų šiek tiek priartėjau prie realaus tapomo vaizdo, kitaip sakant, sujungiau abstrakciją ir realius vaizdus, atradau kitokią tapybą.

Tapydama šiuos darbus, įprasminau savo vidinę vaikišką būseną, o būsenos virto prisiminimų pavidalais, kurie tarsi nusėdo drobėje, ir tie pavidalai mano darbuose „pavirto“ gyvūnų, daiktų siluetais. Siluetai mano paveiksluose kinta, virpa arba visai išnyksta kaip ir kaleidoskope...

LITERATŪROS IR INFORMACINIŲ ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

- 1 Andriuškevičius Alfonsas Lietuvos dailė 1975 – 1995, VDA leidykla, Vilnius 1997, 83 psl.
- 2 Andijauskas Antanas GROŽIS IR MENAS estetikos ir meno idėjų istorija Rytai – Vakariai, VDA leidykla, Vilnius, 1995, 587 psl.
- 3 Amy Dempsey „Stiliai, judėjimai ir kryptys“, enciklopedinis moderniojo meno vadovas leidykla „Presvika“, 2004, 188 - 191 psl.
- 4 Celešienė Janina, Meno istorijos ir dailės pažinimo pagrindai, Jonava, 2000, 159 psl.
- 5 Monginaitė Laima Ivdas į psichologiją mokomoji knyga Vilniaus Gedimino technikos universitetas Filosofijos ir politologijos katedra Vilnius „Technika“ 2005, 63 – 65 psl.
- 6 Pleikienė Ieva, VDA dailėtyros institutas, Lietuvos Aido galerija, Vilnius, 2001, 173 psl.
- 7 Garbačiauskas R., Tamošiūnas T. METODINIAI PATARIMAI RENGIANTIEMS DAILĖS MAGISTRANTŪROS BAIGIAMUOSIUS DARBUS. VŠĮ Šiaulių Universiteto leidykla, 2006.
- 8 Robert CUMMING DIDIEJI DAILININKAI 50 tapytojų gyvenimo istorijos, pasakojamos pagal jų kūrinius, leidykla „Alma littera“, Vilnius 2000, 6 psl.
- 9 Autorių kolektyvas, Lietuvos dailės istorija, VDA leidykla, Vilnius, 2002, 381 psl.
- 10 Autorių kolektyvas „Išsivijos dailė“ išleido Kultūros, Filosofijos ir Meno Institutas, Vilnius, 2003, 132 psl.
- 11 DAILĖTYRA straipsnių rinkinys, antra knyga, leidykla „Vaga“ 1987, psl. 241
- 12 Žurnalas DAILĖ 2010/1 psl.3

Elektroniniai informacijos šaltiniai:

1. Abstrakčios tapybos studija Kaune, <http://abstraktitapyba.blogspot.com/>, žiūrėta 2011 05 30.
2. Audinys šiuolaikiniame mene, [http://www.culture.lt/daile/03\(2\)/asm.htm](http://www.culture.lt/daile/03(2)/asm.htm), žiūrėta 2011 05 25.
3. Išsivijų dailė Lietuvoje, straipsnį parašė Laima Bialopetravičienė, http://www.aidai.us/index.php?option=com_content&task=view&id=8243&Itemid=520, žiūrėta 2012 01 07.
4. Meno aukcionas, <http://www.menorinka.lt/catalog.php?id=1&cid=24>, žiūrėta 2011 05 30.
5. Čiurlionio dailės muziejus, <http://www.ciurlionis.lt/alias-20>, žiūrėta 2011 05 31.

6. Skambantys kedrai <http://www.anastasija.lt/forum/viewtopic.php?f=10&t=1969>, žiūrėta 2011 06 19.
7. Su dailės kritiku Alfonsu Andriuskevičiumi kalbasi Dovilė Zelčiūtė 2005, “Nemunas”, <http://www.tekstai.lt/images/stories/andriuskevicius.jpg> Eskizai, žiūrėta 2011 06 24.
8. Janinos Degutytės eilėraščiai http://www.vaidilute.com/poetry_degutyte.html, žiūrėta 2011 12 18
9. Spalvų reikšmės
http://www.studijuok.lt/article/21/spalvu_reiksmes_ir_ju_naudojimas.htm#green, žiūrėta 2011 12 21
10. Pasaka ežiuko kalnas <http://sunrisee.blogas.lt/eziuko-kalnas-15.html>, žiūrėta 2011 12 29
11. Sapnininkas <http://tinatattoo.clan.su/index/reiksmes/0-6>, žiūrėta 2011 12 19
12. Tapytojas Linas Cicėnas <http://www.culture.lt/ArtDB/Cicenas.htm>, žiūrėta 2012 01 07
13. http://www.culture.lt/7md/?leid_id=568&kas=straipsnis&st_id=2044, žiūrėta 2012 01 07
14. Ignas Kazakevičius Dalios Kasčiūnaitės tapyba
http://www.culture.lt/7md/?leid_id=568&kas=straipsnis&st_id=2044, žiūrėta 2012 01 07
15. Tapytoja Rūta Katiliūtė <http://www.culture.lt/Lietuva/esme/page1.htm#kas>, žiūrėta 2012 01 07
16. Ut pictura theoria: Abstract Painting and Language”, in Picture Theory, p. 213-239, Abstrakti tapyba ir kalba http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2004~D_20040708_114348-25400/DS.005.0.03.ETD, žiūrėta 2011 12 23
17. Pokalbiai apie šiuolaikinį meną <http://innerregion.blogas.lt/arts-for-dummies-i-bulves-ir-blevyzgos-171.html>, žiūrėta 2011 12 31
18. Pasakos <http://www.permainuvejas.lt/Pasakudirbtuvessuaugusiems>, žiūrėta 2011 12 23

Padėka

Nuoširdžiai dėkoju savo vadovui Prof. Ričiardui Garbačiauskui už konsultacijas magistro darbo tema „Vaikystės kaleidoskopas“ ir Doc. Vidmantui Zarėkai už recenziją.

BAIGIAMŪJŲ TAPYBOS DARBŲ FOTOGRAFIJOS

Katytė su žuvyte drobė/aliejus 140x160 2011

Žaidimų aikštelė drobė/aliejus 140x160 2011

Meškučio sapnas drobė/aliejus 140x160 2011

2x2 drobě/aliejus 140x160 2011

Ežiukas kalnelyje drobė/aliejus 140x160 2011

Žalias rytas drobė/aliejus 140x160 2011